

VISOKOSTROKOVNI ŠTUDIJSKI PROGRAM ZDRAVSTVENE NEGE, PORODNIŠKOGINEKOLOŠKA SMER

Splošni podatki o programu ter primerjava z nekaterimi programi v tujini

HIGH LEVEL EDUCATIONAL NURSING PROGRAM IN OBSTETRICS AND GYNAECOLOGY

Mihaela Skoberne, Andreja Mihelič-Zajec, Raja Dahmane-Gošnak

UDK/UDC 618-083:377

DESKRIPTORJI: izobraževanje, zdravstvena nega; porodniška nega; ginekološke bolezni-nega

DESCRIPTORS: education, nursing; obstetrical nursing; genital diseases. female-nursing

Izvleček – Podana je informacija o novem visokošolskem študijskem programu zdravstvene nege porodniškoginekološke smeri, v katerega se je na Visoko šolo za zdravstvo Univerze v Ljubljani v študijskem letu 1996/97 vpisala prva generacija novink.

Abstract – The article brings the information on the high level educational program for nursing care in obstetrics and gynaecology, attended in the school year 1996/1997 by the first generation of students at the High School for Nursing at the University in Ljubljana.

Navedeni program primerjamo s tujimi visokošolskimi programi po trajanju študija, po razporeditvi ur med teorijo in prakso ter po vsebini predmetov.

The described program is compared to some others, regarding the ration between theory and practice and the contents of subjects.

Podrobneje primerjamo bazične predmete med francoskim državnim programom in programom Visoke šole za zdravstvo.

Closer comparison is being made between basic subjects from the French state program and the program of the High School of Nursing. The authors state that the »domestic program for midwives« can not be compared to foreign programs in all aspects, neither it can be a copy of any of them.

Ugotovljeno je, da »domačega študijskega programa za babice« ni mogoče v celoti primerjati s programi v tujini, prav tako ne more biti kopija kateregakoli izmed njih.

Uvod

»Kvaliteta dela v porodniškoginekološki zdravstveni negi jutrišnjega dne je odvisna od vlaganja v izobraževanje na tem področju, danes!«
(Department of Health, 1994)

Visokostrokovni študijski program zdravstvene nege, porodniško-ginekološka smer, ki ga želimo predstaviti, vsebuje teoretična znanja in veščine, potrebne za to, da se oblikuje medicinska sestra-babica, ki je:

V stroki kot je zdravstvena nega, se neprestano nekaj dogaja in nikakor ne moremo mimo dejstva, da nove spremembe vzbujajo tako odobravanje kot negodovanje in pomisleke.

Izobraževanje medicinskih sester-babic, ki je bilo z uvedbo usmerjenega izobraževanja grobo prekinjeno, se nadaljuje. Potrebno je, da se izšolajo strokovnjakinje-praktiki, katerih izobrazba ustreza namenu in so sposobne, da se odzovejo na spreminjajoče se potrebe po zdravstveni negi pri varovankah, njihovih družinah, širši družbeni skupnosti oziroma celotnem prebivalstvu.

- iznajdljiva pri svojem delu;
- prilagodljiva spremenjenim zahtevam in potrebam varovank oziroma njihovih družin;
- domiselna pri izbiri delovnih metod;
- sposobna vzpodbujevalka in posredovalka sprememb;
- zmožna sodelovanja v okviru kvalitetne zdravstvene nege in strokovnega znanja;
- zmožna za sprejemanje izzivov in ustvarjalna pri delu;
- trdna v odločitvah glede lastnega načina dela;
- odgovorna, preudarna in humana pri delu;

- zmožna vzpostaviti terapevtski odnos z varovanko ter z njo in sodelavci komunicirati z empatijo in primerno mero sočutja.

Visokostrokovni študijski program zdravstvene nege, porodniško-ginekološka smer, predstavlja prvo izobraževanje babic v Sloveniji v univerzitetnem okviru.

Omogoča, da ponovno oživi poklic medicinske sestre-babice, in to na višji strokovni ravni kot pred ukinitvijo leta 1981 (izjema je bila enoletna specializacija po končanem vzgojnoizobraževalnem programu za višjo medicinsko sestro v šolskem letu 1991/92).

Tak v prakso usmerjen program lahko kvalitetno izvedejo le tisti učitelji, ki v praksi sodelujejo in se ob vsem sodobnem znanju in sposobnostih zavedajo pritiska, ki ga doživljajo ob svojem delu, poklicni sodelavci v stroki.

Filozofija programa, zdravstvene nege in izobraževanja

Filozofija programa. Program pripravlja študente, da zadovoljijo potrebe svojih varovank. Zagotavlja jim znanja, ki so po mnenju oblikovalcev programa ključnega pomena v porodniškoginekološki zdravstveni negi oziroma se nanašajo na vlogo medicinske sestre-babice in njenega strokovnega izobraževanja.

Osnovan je na konceptu zdravstvene nege žensk in njihovih družin med nosečnostjo in porodom. Ženske so upoštevane kot posameznice, ki imajo pravico do sodelovanja in odločanja, medicinske sestre-babice pa kot strokovnjakinje, ki jim nudijo pomoč, da dosežejo telesno, emocionalno, socialno in duhovno dobro počutje.

Pomembno izhodišče filozofije programa predstavlja povezanost teorije in prakse – program združuje tako vrednote in stališča učiteljev, ki izobražujejo, kot tudi strokovnjakov v praksi.

Filozofija zdravstvene nege. Osnovno načelo zdravstvene nege je spoštovanje integritete, posebnosti in enkratnosti vsakega varovanca, ki naj bi ga medicinske sestre-babice vtkale v oceno potreb po zdravstveni negi, njeno načrtovanje, izvajanje in vrednotenje. Hkrati pa je potrebna zavest, da le ob dovezetni in prilagodljivi medicinski sestri varovanci lahko dosežejo zdravje, dobro počutje in zaupanje v lastne zmožnosti samooskrbe.

Nosečnost in porod nudita medicinski sestri-babici enkratno možnost in izzivata odgovornost, da kot sposoben praktik s sposobnostjo refleksije zagotovi vsej družini zdravstveno nego, utemeljeno na raziskavah in doseženih standardih kakovosti. Nosečnost in porod sta sestavni del človekovega življenjskega ciklusa, vendar pa zahtevata prilagoditveni proces, ker vplivata na odnose v družini in spreminjata vedenjske vzorce.

Optimum zdravstvene nege matere, otroka oziroma vse družine zagotovi le medicinska sestra-babica,

ki učinkovito komunicira z ostalimi zdravstvenimi delavci ter doživlja lastno prakso in osebni razvoj kot potreben izziv za dosmrtno izobraževanje.

Filozofija izobraževanja. Temeljno načelo filozofije izobraževanja je naslednje: izobraževanje medicinskih sester-babic je trajen, dinamičen proces. V njem:

- se elementi teorije povezujejo s prakso;
- so učne metode prilagojene potrebam študentov;
- pri študentih vzpodbuja razvoj lastnih sposobnosti in odgovornost za učenje;
- priznava in ceni osebne in profesionalne lastnosti vsakega učitelja.

V procesu izobraževanja naj se oblikuje občutljiv vendar samozavesten in razmišljajoč praktik – strokovnjak, ki je sposoben v skladu z znanjem in sposobnostmi izboljšati prakso oziroma je zmožen razširiti učne sposobnosti na raziskovanje in ovrednotenje izkušnje, kar vodi k nadaljnjemu razvoju.

Humanistični element filozofije je razviden iz težnje, ki poudarja blaginjo posameznika, razvoj samozavesti, spoštovanje njegovih vrednot, upoštevanje že pridobljenih mnenj, znanja in sposobnosti v okviru okolja, ki nudi oporo in medsebojno spoštovanje med študenti in učitelji.

Splošni podatki o programu

Triletni dodiplomski visokostrokovni študijski program zdravstvene nege, porodniškoginekološka smer je samostojen program. V njem se oblikuje profil nosilca porodniškoginekološke zdravstvene nege.

Visokostrokovni študijski program za medicinske sestre-babice oziroma visokošolske diplomirane zdravstvenike porodniškoginekološke smeri temelji na:

- potrebah populacije in upošteva aktualne zdravstvene probleme, sodobne trende razvoja in predvidene potrebe v prihodnosti;
- dosedanjem delu in izkušnjah medicinskih sester-babic ter drugih zdravstvenih delavcev na obravnavanem področju;
- smernicah Svetovne zdravstvene organizacije (World Health Organization – WHO) in Mednarodne zveze babic (International Confederation of Midwives – ICM).

Cilji študijskega programa

Diplomant:

- je sposoben delovati po načelih sodobne zdravstvene nege, ki poudarja individualnost, partnerski odnos in celosten pristop k posamezniku, družini ali skupini;

- zna ugotavljati potrebe po zdravstveni negi, postavljati cilje, načrtovati zdravstveno nego, jo izvajati in ovrednotiti;
- je sposoben za vključevanje v zdravstveni in negovalni tim v praksi in delovati na vseh ravneh zdravstvenega varstva;
- je usposobljen za celosten pristop pri delu z ljudmi, razume in zna uporabljati teorijo sistemov;
- se zaveda zakonske, moralne in etične odgovornosti v poklicnem in zasebnem življenju;
- je usposobljen za opravljanje nalog zdravstvenega vzgojitelja;
- je seznanjen z novimi spoznanji sorodnih ved (navoroslovnih in humanističnih), ki jih je sposoben uporabiti v povezavi s stroko – zdravstveno nego;
- je informiran o raziskovalnem delu v zdravstveni negi in o njegovem pomenu za razvoj stroke;
- je usposobljen za samoizobraževanje in podiplomsko organizirano izobraževanje in se zaveda pomena permanentnega izobraževanja;
- osvoji pozitivno profesionalno identiteto medicinske sestre-babice.

Študijski program izvajajo habilitirani visokošolski učitelji in strokovni sodelavci, sistemizirani na Visoki šoli za zdravstvo in drugih članicah Univerze v Ljubljani.

Teoretični pouk (predavanja, seminarske vaje) poteka v prostorih Visoke šole za zdravstvo in najetih predavalnicah v Ljubljani. Klinične vaje izvajamo v učnih bazah zdravstvenih zavodov v Ljubljani. To so Klinični center, Ginekološka klinika, Zdravstveni dom in drugi.

Primerjava visokostrokovnega študijskega programa zdravstvene nege, porodniško-ginekološke smeri s programi v tujini: po trajanju študija, po razporeditvi ur med teorijo in prakso ter po vsebini predmetov

Visokošolska izobrazba medicinskih sester-babic je odvisna od izobraževalnega sistema določene države (leta šolanja, spodnja meja starosti).

V evropskih državah: Belgiji, Danski, Franciji, Norveški, Poljski, Švedski in Veliki Britaniji se medicinske sestre – babice na visokošolski ravni, izobražujejo vzporedno z medicinskimi sestrami splošne smeri (International Nursing Foundation of Japan, 1994).

Tab. 1. Trajanje študija v nekaterih evropskih državah.

Država	Leta študija
Belgija	3
Danska	3
Francija	4
Norveška	2
Poljska	4
Švedska	4
Velika Britanija	3

Tri univerze v Kanadi: Laurentian University, McMaster University in Ryerson University od leta 1993 izobražujejo medicinske sestre-babice po enotnem triletnem visokošolskem programu; sprejmejo 35 do 40 študentov.

Vsebine zgoraj omenjenega študijskega programa so sledeče:

Prvo leto

- Teme iz bioloških znanosti
- Socialne in kulturne razsežnosti zdravja
- Ženske študije
- Izbirne teme
- Kritična ocena raziskovalne literature
- Uvod v porodniško zdravstveno nego
- Porodniška zdravstvena nega I

Drugo leto

- Fiziologija reprodukcije
- Socialne znanosti in ženske študije
- Zdravje, znanost in družba
- Izbirne teme
- Porodniška zdravstvena nega II
- Porodniška zdravstvena nega III

Tretje leto

- Porodniška zdravstvena nega IV
- Načela in metode raziskovanja
- Patronažna služba
- Zdravstveno izobraževanje in promocija zdravja
- Vodenje in organizacija v porodniški zdravstveni negi
- Profesionalna vprašanja – razprava
- Zaključna naloga

Leta 1992 smo učitelji oddelka za zdravstveno nego Visoke šole za zdravstvo v okviru programa TEMPUS (14-dnevni strokovni program), obiskali in navezali stike z:

- The Nightingale and Guy's College of Health – sedaj The Nightingale Institute, King's College London, University of London;
- Faculty of Health Care and Social Studies, School of Midwifery and Women's Health (Bedford);
- University of East London, School for Health Professionals;
- The Royal College of Midwives Trust (London).

Z upoštevanjem izkušenj in nasvetov njihovih učiteljev ter inovacij smo na osnovi lastnega znanja in inventivnosti oblikovali program, pri čemer smo se zavedali želja in potreb uporabnikov tega poklica, ki jim je program namenjen.

Tab. 2. Predmetnik študijskega programa zdravstvene nege, porodniško-ginekološke smeri.*

Predmet	Št. ur	Predavanja	Vaje	Seminariji
1. Zdravstvena nega	825	177	558	90
2. Anatomija, fiziologija, patologija	120	90	30	
3. Diagnostično terapevtski program v zdravstveni negi	140	80	60	
4. Filozofija in profesionalna etika	40	25		15
5. Medicinska psihologija	45	30	15	
6. Mikrobiologija s parazitologijo	40	25	15	
7. Porodništvo, ginekologija, neonatologija	134	134		
8. Higiena z osnovami ekologije	40	20	20	
9. Kirurško področje medicine	95	65	30	
10. Tuji jezik	45	45		
11. Pediatrija	20	20		
12. Zdravstvenovzgojno izobraževanje	60	30	30	
13. Sociologija zdravstva in zdravstvene nege	70	40		30
14. Internistično področje medicine	70	70		
15. Zdravstvena nega v patronažnem in dispanzerskem varstvu	165	30	135	
16. Supervizija	36	6	30	
17. Organizacija zdravstvene nege	60	30		30
18. Mentalno zdravje	35	20	15	
19. Socialna medicina in statistika v zdravstvu	60	40	20	
20. Ustavna ureditev z zdravstveno zakonodajo	20	20		
21. Osnove računalništva in informatike	30		20	10
22. Uvod v raziskovalno delo	40	20	20	
23. Uvod v osebni razvoj	30	30		
24. Zdravstveno varstvo v izjemnih razmerah	30			30
Skupno število ur	2250	1047	998	205

* Treba je dodati: – športno vzgojo (60 ur)
– strokovni praktikum (70 ur)
– diferencialni program iz osnov zdravstvene nege za študente, ki niso osvojili tega znanja v srednješolskem izobraževanju (80 ur)

Osrednja predmeta v študijskem programu sta zdravstvena nega ter porodništvo, ginekologija in neonatologija, ki skupno predstavljata osnovo diplomantove strokovnosti in katerih vodilna vsebina je zdravje. Poleg teh mora študent dobiti temeljno znanje iz anatomije s fiziologijo in patologijo, higiene z osnovami ekologije, zdravstvenega izobraževanja itn.

Vsebine predmetov profesionalna etika, uvod v osebni razvoj in supervizija pomagajo študentom osvojiti vrednote poklica in ga z ostalimi predmeti usmeriti v neprestano strokovno rast in osebni razvoj.

Študijski program iz The Nightingale Institute (NI) in francoski državni program (FDP) smo primerjali z

visokostrokovnim študijskim programom zdravstvene nege, porodniškoginekološka smer Visoke šole za zdravstvo (VŠZ).

Tab. 3. Primerjava programov VŠZ, NI in FDP.

Program	Trajanje šolanja		Predavanja in seminarji		Vaje		Skupaj ur	
	leta	teo-rija	pra-ksa	ure %	ure %			
VŠZ	3	42	90	1252	55,64	998*	44,36	2250
NI	2-3	80	80	890	33,58	1760	66,42	2650
FDP	4	140	112	1820	29,40	4370**	70,60	6190

* Treba je dodati strokovni praktikum (90 ur)

** Vključuje 30 tednov vaj med poletnimi počitnicami

Tab. 4. Vsebina študijskega programa NI.

Enote	Praksa		Teorija	
	vaje	predavanja	semi-narji	skupaj
Psihosocialni kontekst babištva	220	60	50	110
Vsebine s področja reproduktivnega znanja	220	60	50	110
Babištvo in neonatalne študije I	330	90	80	170
Babištvo in neonatalne študije II	220	60	50	110
Raziskovanja na področju babištva	220	60	50	110
Babice – praktik I	330	90	80	170
Babice – praktik II	220	60	50	110
Skupaj	1760	480	410	890

V naštetih učnih enotah so zajete vsebine večine kliničnih predmetov, ki jih vsebuje program VŠZ, ni pa podatkov, kolikšen je njihov delež ur.

Tab. 5. Vsebina študijskega programa FDP.

Predmeti	Študijsko leto – ure			
	1	2	3	4
Anatomija, fiziologija, patologija	140	100		
Splošna patologija	30		15	
Biologija (mikrobiologija)	30			
Varovanje zdravja in j. zdravstvo	30			20
Zdravstvena nega dojenčkov	30			
Farmakologija	10	20	20	
Psihologija	20	20	25	
Informatika	10	5	5	
Porodništvo		110	60	40
Pediatrija		40	50	20
Priprava na starševstvo		10	25	10
Ginekologija			30	30
Anestezija – reanimacija			25	
Kontracepcija – uravnavanje rojstev			15	
Zakonodaja			35	40
Seksologija				15
Reprodukcija – sterilnost				15
Psihiatrija				10
Biologija in sociologija vedenja				10
Informacije o kadrovanju				5
Uvod v raziskovanje				5
Skupaj	300	305	305	220

Tab. 6. *Razporeditev teorije in prakse v študijskem programu FDP.*

Leto	Teorija		Vaje		Skupaj
	tedni	ure	tedni	ure	
1.	28	560	32	1034	1594
2.	32	480	36	1134	1614
3.	32	480	36	1134	1614
4.	20	300	36	1968	1368
Skupaj	112	1820	140	4370	6190

Tab. 7. *Razporeditev teorije po letnikih v urah v štud. programu FDP.*

Leto	Uvajanje	Predavanje	Seminarji
1.	140	300	120
2.		305	175
3.		305	175
4.		220	80
Skupaj	140	1130	550

Tab. 8. *Razporeditev prakse po letnikih v urah v štud. programu FDP.*

Leto	Ure	
	med študijskim letom	med poletno prakso
1.	800	234
2.	900	234
3.	900	234
4.	600	468
Skupaj	3200	1170

Primerjava nekaterih osnovnih predmetov študijskega programa VŠZ in študijskega programa FDP

Predmeti anatomija, fiziologija in patologija so osnova za razumevanje kliničnih predmetov v študijskih programih, namenjenih medicinskim sestram.

V študijskem programu VŠZ obsegajo navedeni predmeti 120 ur v prvem letniku, v študijskem programu FDP pa 140 ur v prvem letniku in 100 ur v drugem.

Oba študijska programa obravnavata naslednje organske sisteme: okostje, sklepe in zveze med kostmi, mišičje, srce, ožilje in mezovalni sistem, živčevje in čutila, dihalna, prebavila, sečila, spolovila, žleze z notranjim izločanjem ter kožo.

Študijski program FDP v okviru posameznega organskega sistema hkrati upošteva anatomijo, fiziologijo, embriologijo in patologijo. V študijskem programu VŠZ vsak bazični predmet posamezno obravnava vse organske sisteme.

Glede na zgoraj navedene ugotovitve je izvajalka predmeta anatomija v študijski program VŠZ uvedla poglavje »placenta in fetus«, z namenom, da je študentka sposobna opisati:

- nastanek in razvoj placente;
- normalno morfologijo placente;

- razvoj zunanje podobe ploda
- ter navesti orientacijske vrednosti za ocenjevanje starosti zarodka in ploda iz njegove dolžine.

Po primerjavi obeh programov smo mnenja, da je potrebno pri naslednji generaciji študentk dodati predmet embriologijo. Po preučitvi le-te bo študentka sposobna razložiti:

- proces intrauterinega razvoja od oploditve do vgnedenja;
- razvoj trofoblasta, ekstraembrionalnega mezoderma, nastanek embrionalnega ščita, amnijske votline in rumenjakevega mehurčka;
- nastanek intraembrionalnega mezoderma in naštetih tkiva in organe, ki se razvijajo iz njega;
- razvoj živčevja v embrionalnem obdobju ter naštetih druga tkiva in organe, ki se razvijajo iz ektoderma;
- razvoj prebavil v embrionalnem obdobju ter naštetih druga tkiva in organe, ki se razvijajo iz entoderma;
- razvoj zunanje oblike embrija;
- oploditev »in vitro«.

Sklep

Visokostrokovni študijski program zdravstvene nege porodniškoginekološke smeri v celoti temelji na načelih, skladnih z definicijo Svetovne zdravstvene organizacije, ki opredeljuje vlogo medicinske sestre-babice: »... sposobna nadzorovati, negovati in svetovati ženskam med nosečnostjo, porodom in v poporodnem obdobju, voditi porod in nositi vso strokovno odgovornost ter negovati novorojenčka in dojenčka...«

Podatki kažejo, da študijski program VŠZ glede na število ur lahko primerjamo s programom NI, glede na vsebino pa s študijskim programom FDP.

Čeprav smo preučili tuje študijske programe za medicinske sestre-babice ter povzeli njihove sodobne koncepte menimo da »domači« študijski program ni in ne more biti v celoti primerljiv s tujimi študijskimi programi, kajti vsak program je individualen, osnovan na populacijskih potrebah ter nacionalnoizobraževalnih kriterijih za medicinske sestre – babice.

Zato smo poleg zgoraj omenjenega upoštevali:

- 230-letno tradicijo tega poklica pri nas in zadržali dobre lastnosti že preizkušenega načina izobraževanja;
- dopolnitve in spremembe, ki se nanašajo na smernice izobraževalne in zdravstvene politike v Sloveniji oziroma kadrovske in finančne možnosti.

Literatura

1. Department of Health, Nursing, midwifery and health visiting education, a statement of strategic intent. London: English National Board for Nursing, Midwifery and Health Visiting, 1994.
2. Department of maternal and child health. Diploma in higher education (Midwifery) leading to registration on part 10 of the UKCC

- professional register. London: The Nightingale and Guy's College, 1991.
3. International foundation of Japan. Nursing in the World. Tokyo, 1994.
 4. Ministere de l'education nationale, Ministere des affaires sociales et de la solidarite nationale. Programme des etudes de sage-femme. Paris: Arrete interministeriel du 27 decembre 1985. J.O. du 21-01-86.
 5. Ontario Universities Consortium. Midwifery education programme: application booklet. Ontario: Laurentian, McMaster and Ryerson Polytechnic Universities, 1996.
 6. Skoberne M, Mihelič A ur. Visokostrokovni študijski program zdravstvena nega, porodniško-ginekološka smer. Ljubljana: Visoka šola za zdravstvo, 1996.